

PROMOVAREA INOVĂRII ÎN EDUCAȚIE: PERSPECTIVĂ MANAGERIALĂ

Elena ZOLOTARIOV, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Republica Moldova

Abstract: The article is a modest attempt to address the managerial aspect of promoting innovation in education in the context of modernizing pedagogical technologies in order to be able to obtain educational products with improved quality characteristics, paying particular attention to the spiritual and moral component of the educational process.

„Progresul este imposibil fără schimbare, iar cei care nu își pot schimba mentalitatea, nu pot schimba nimic.”
George Bernard Shaw

Articolul este conceput ca un răspuns la marile schimbări ce se petrec în societate, evocând necesitatea unei reconceptualizări a paradigmei tradiționale a învățământului, avându-se în vedere și noile descoperiri privind activitatea mintală.

Optimizarea managementului educațional la nivelul treptei începătoare a învățământului din perspectiva dezvoltării sensibilității spirituale și morale la elevi este una din abordările pe care ni le propunem, având drept obiectiv major consolidarea capacităților personalului didactic de a folosi oportunitățile care decurg din alinierea la standardele și inovațiile spațiului European.

Practicile actuale marcate de pecetea autoritarismului, de vechile tipare de gândire și acțiune cu caracter administrativ-autoritar prin forța autoritară a profesorului, precum și neputința noastră de a opri timpul și medita la ceea ce este esențial sunt inadecvate, ceea ce nu aduce la rezultate performante în educație, invocând necesitatea urgentă în identificarea și dezvoltarea tehnicilor inovatoare, în serviciul competitivității și atractivității instituțiilor de învățământ pentru elevi și părinții lor.

Dacă nu se vor aplica metode și materiale inovative care să fie folosite în instruirea și evaluarea autentică a rezultatelor învățării, în special pe segmentul stimulării vieții spirituale și morale a omului în creștere, educația pentru suflet a elevilor noștri poate fi amenințată cu pierderea în climatul educațional actual. Aceste considerații fac parte din însăși motivația scrierii acestui articol.

Scopul lucrării este crearea oportunităților de acces a specialiștilor la un model alternativ de concept educațional, rezultat din cercetare (autor: E. Zolotariov), la strategii reale de atingere a unei educații de excelență, urmare a (re) spiritualizării învățământului autohton și impulsionearea receptivității creative pentru adoptarea și implementarea inovației de către profesori și colectivele pedagogice.

Ne vom referi la o nouă ipostază managerială, izvorâtă din cercetările pe care le-am realizat având drept țintă de orientare fortificarea capacităților personalului didactic de a-și reconceptualiza demersurile, astfel încât să putem vorbi despre o predare cu scopul de a experimenta riguros, plauzibil și real. Iar educabilul este perceput ca fiind un receptor activ și producător în același timp, de cunoștințe și abilități în cadrul unor contexte de învățare cu valoare funcțională, axându-ne pe integrarea triunghiulară: *instruire – cercetare – inovare*.

Este un proiect managerial ce constă în realizarea unei cercetări științifice – componentă inseparabilă, continuă și organică a activității educative – ca extensiune curriculară în cadrul căreia elevul urmează să *descopere* el însuși conținutul învățării. Finalitatea preconizată: transformarea componentei spirituale și morale într-un aspect mai productiv al procesului de predare și învățare, prin actualizarea și antrenarea competențelor copilului privind „arta de a trăi destoinic” (Montaigne), asociată cu starea de bine din punct de vedere psihic, cu trăirea considerației față de sine.

Or, fericirea, starea de bine și progresul în sens omenesc sunt obiectivele noastre pe care trebuie să ne străduim să le realizăm prin metodele de educare a copiilor în instituții.

Ideea proiectului dat vizează consolidarea capacităților manageriale a personalului didactic pentru interpretarea schimbării, asociate cu modificarea conținutului, strategiilor, căilor și atitudinilor. Este necesară crearea unor mecanisme care să promoveze inovația, pentru a putea coordona instrucțiunile venite „de sus” și inițiativele venite „de jos”. Cadrele didactice trebuie să fie gata să-și asume noi roluri, valorizând într-o măsură mult mai mare decât în trecut, cunoașterea, spiritul inovator și înlocuind progresiv funcția de instruire cu cea de educație și stimulare.

Cercetarea noastră ne-a ajutat să introducem tehnici de îmbunătățire în acest sens, care le vor ajuta practicienilor în vederea reconsiderării pozițiilor depășite ale modelului tradițional și promovării demnității, autonomiei și inițiativei, responsabilității, sentimentului de individualitate, identitate, perioada preșcolară fiind momentul potrivit pentru a începe cultivarea pe termen lung a unor astfel de calități [3].

De remarcat este faptul că, imperativul gândirii științifice moderne este pus astăzi tot mai insistent pe *Subiect*, pe omul interior ca esență a ființei umane integrale, pe „sensul personal” al vieții, pe dimensiunea spirituală a omului [2, p. 54]. Cunoaștem că spiritualitatea presupune pătrunderea și comunicarea cu lumea invizibilă, inaudibilă și intangibilă prin simțurile directe. Iar aceasta necesită capacități aparte care urmează a fi cultivate în mod special.

Reflectând asupra rezultatelor cercetărilor căutam un numitor comun pentru a contura concepția și am fost impresionată de ideea cu referire la „autoactualizarea” personalității, care pare să fie *direcția strategică*, pe care trebuie să o urmărim, s-o susținem, s-o încurajăm în educarea copiilor noștri.

Oamenii de știință abordează „autoactualizarea” ca pe o premisă și un factor al dezvoltării abilităților organizaționale și de comportament, punct culminant al dezvoltării psihologice care poate fi atins atunci când sunt satisfăcute toate necesitățile de bază și are loc „actualizarea” întregului potențial al personalității (Reber, 2000). Ca formă specifică activității omului autoactualizarea este orientată spre autodesăvârșire, dezvoltarea competenței sociale și individuale, utilizarea maximal posibilă a potențialului său pentru binele societății și al său [4, p. 29-36].

Formarea capacității de „autoactualizare”, potrivit experților, favorizează activitatea creatoare, stimulează atitudinea interesată a subiectului față de om și de lume, contribuie la transpunerea potențialului în actualitate, la constituirea tipului de relații interpersonale, „responsabile, mărinimoase, prietenoase”, facilitând eliminarea discrepanței dintre Eu-l real și Eu-l ideal [5]. Cu alte cuvinte, aveam de a face cu o problemă de management legată de autoactualizarea ființei umane, concentrându-ne, mai ales, asupra unui singur aspect - al stimulării *inteligenței emoționale* [1].

Preocuparea noastră era: cum să ajuți unui copil să-și autoactualizeze inteligent emoțiile, integrându-le în deciziile și comportamentul său într-un mod constructiv pentru sine și pentru cei din jurul său apelând la reperele morale universale.

Rezultatele cercetării noastre, efectuate pe un eșantion de mai mult de o mie de copii cu vârsta cuprinsă între 5-6 ani și 7-12 ani, ne-au sugerat că: îmbunătățirea ghidată de educator a experienței emoționale a copilului în conexiune cu consolidarea *modelului de judecată morală*, axată pe criteriile idealului social semnificativ, poate fi una dintre cele mai importante condiții de protecție a sănătății spiritual-morale a subiectului, în măsură să-i asigure eficiența interacțiunii cu ceilalți. Acesta pe motiv că, în lumina viziunilor moderne asupra „inteligenței emoționale”, emoțiile „informează omul despre relațiile sale cu alți oameni sau obiecte, lucru absolut important și necesar în procesul de luare a deciziilor, în *alegerea* modului optim de acțiune, pentru rezolvarea problemelor, facilitându-i pe această cale capacitatea de a judeca cu „sufletul” [4, p. 29-36].

În contextual dat se înscrie, în mod organic, modelul *tehnic* de interacțiune pedagogică, dezvoltat pe baza muncii noastre teoretico-experimentale și a evaluării experților în rolul cărora au fost profesori universitari, metodiști, educatori și profesori-novatori, cu semnificația de a genera un plus de performanță suplimentării funcționalității Curriculum-ului oficial. Pentru cadrele didactice implicate în proiect esențialul consta în conștientizarea diferenței dintre noua metodologie și cea tradițională. Nu plasăm în

prima linie conformarea comportamentului cu normele morale, ci formarea generalizării morale și a conștientizării accesibile copilului a unui act, bazându-se pe busola morală universală. Astfel încât, să obținem înțelegerea și însușirea de către viitorul cetățean a unui *mod de gândire* specific pentru viața spirituală și morală, care îi va oferi începând din preșcolaritate capacitatea de a lua decizii adecvate în situații-problemă, implicându-se subtil, fiind ghidat de profesor, în descifrarea unor esențe ale existenței umane și naturii.

Folosind *discursuri inteligente* pornind de la practică, de la însăși viața copilului, mentorul îl stimulează din punct de vedere intelectual, impulsionându-l deschiderea către ceilalți, către lumea exterioară și contopirea cu ea. Se creează posibilitatea de instaurare „unei punți” de legătură între lumea interioară fină a copilului și cea exterioară, reclamând alte norme, valori, reguli de teorie și metodă pedagogică.

Preocuparea managerială era, prin urmare, încurajarea cadrelor didactice de conducere spre furnizarea unui demers de calitate excepțională dar și creator, de natură să ajute unui copil să-și *autoimpulsioneze* angajamentul, imaginația emoțională – să rezoneze cu ceilalți; - *autostimuleze* interesul; - *automobilizeze* gândirea, pentru a afla răspunsul sau a identifica soluția moral-justificată a problemelor analizate, implicând patru elemente: (1) *experiența directă* (activitatea în care copiii trăiesc personal o experiență); (2) *reflecția* privind experiența; (3) *generalizarea* (lecțiilor învățate) și (4) *aplicarea* lor.

Așa dar, strategia didactică inovatoare se realizează și este organizată ca un *algoritm* moral-ajustat, ajutându-l pe copil să-și descopere Eu-l, să găsească răspunsuri în însăși ființa sa, să învețe a învăța, să-și dezvolte capacitățile și aptitudinile spirituale prin efort propriu. Noi considerăm că anume stimularea *autonomiei* copilului plasează strategia în categoria tehnologiilor de noua generație, care satisfac standardele de calitate în domeniul educației.

În cadrul monitorizării produselor învățării ne-a convins că, realmente, această metodologie tinde spre modelul de „școală inovativă”, invocând un ansamblu de priorități remarcabile:

- Concentrare pe autorealizarea individului uman, pe valorizarea potențialului său de dezvoltare;
- Intervenție de natură sistemică, integrând componentele cognitiv-rațională, emoțional-afectivă, volitiv-practică ale personalității în evoluție;
- Optimizarea conexiunilor gestionării programului inovator de instruire, bazat pe competențe, pe obiective, pe principii adaptate la sistemul pedagogic formativ în contextul realizării programei curriculare oficiale a instituției educative;
- Respectarea principiilor proprii unei pedagogii de calitate;
- Promovarea culturii dezvoltării personale și profesionale a partenerilor implicați în cadrul larg al pedagogiei centrate pe copil, interactive, orientate spre spiritul și valorile morale universale.

Aceste repere evidențiate au fost acceptate în proiectul dat ca și caracteristici a managementului de calitate în promovarea inovării, constituind ținte de orientare măsurabile, durabile și aplicabile. De asemenea ne-am convins, că reconceptualizarea discursurilor din perspectiva noii paradigme implică un nivel mai avansat decât în trecut, de măiestrie profesională a practicienilor, o echipă bine pregătită de specialiști cu viziune largă și gândire sistemică.

Învățarea metodei nu poate avea loc pe cale empirică, prin procedul probelor și erorilor, obligând instituțiile educative să aibă cadre didactice de altă formare, nouă, de o altă pregătire personală și profesională. Esențială este schimbarea mentalității, a caracterului și a moralității practicienilor înșiși. Este nevoie de oameni onești, cu simțul datoriei, care vor putea să asigure o adevărată cultură spiritual-morală a copiilor.

Aceasta imprimă și o anumită dimensiune spiritual-morală sistemului de pregătire profesională a cadrelor didactice, care trebuie să țină cont de principiul fundamental-capacitatea de a iubi aproapele, țara, lumea, profesia. Fără cultivarea acestei aptitudini de a iubi, un specialist nu poate deveni personalitate și nu poate educa un om de calitate care să acționeze în spiritul valorilor. În același context,

sistemul pedagogic universitar ar trebui să perceapă că un indicator esențial al pregătirii de calitate a absolvenților este capacitatea lor de a cultiva în sufletul copiilor bunătatea, sinceritatea, adevărul, respectul față de celălalt, iertarea - valori inerente unei conștiințe morale.

Situația necesită să fie schimbată azi, în lumina exigențelor actuale ale informatizării, economiei de piață. Din păcate formarea profesioniștilor-practicieni se concentrează astăzi pe dimensiunea cunoașterii, iar sfera spiritual-morală rămâne neglijată. Concepută dintr-o nouă perspectivă, pregătirea universitară ar trebui să devină un templu educațional competitiv în descoperirea dorinței de înălțare, de afirmare spiritual-morală a absolvenților, dictată de setea lor de cunoștințe.

O altă condiție indispensabilă managementului de calitate a inovării este ca profesioniștii practicieni să pledeze pentru un învățământ moral în manieră de maximă atenție față de fiecare copil, prin cultivarea abilității de a fi autoreflexiv, asumându-și o atitudine critică. Mentorul creator de „suflet nobil al copilului”, are misiunea de a-și cultiva cele mai înalte calități umane necesare pentru viața sa profesională: dragostea și bunătatea, creativitatea și sentimentul de nou, intuiția și înțelepciunea, optimismul și răbdarea, înțelegerea importanței profesiei sale și modestia.

Bunăstarea materială nu va fi unul dintre obiectivele profesorului-educator. El va urmări ocazia de a da copiilor posibilitatea să-și realizeze potențialul, tinzând spre descoperirea lui. El va lupta în fiecare zi împotriva presiunii negativismului, lașității, conformismului, prejudecăților, ignoranței și indiferenței. Având un număr de adepți, cum ar fi standardele profesionale: *Inteligența, Curiozitatea, Sprijinul din partea părinților, Individualitatea, Creativitatea, Credința, Dragostea și Bucuria*, el se va simți fericit, pentru că profesia de mentor îi permite să-și trăiască zilele productiv. și va fi recunoscător părinților, știind că aceștia i-au făcut mare onoare, încredințându-i copiii pentru cea mai importantă creație – instruirea lor.

Este un timp util pentru noi, cei care ne-am dedicat profesiei nobile de părinte profesor, educator de a reflecta în ce măsură corespundem standardelor de calitate profesională. Menținem, oare Inima noastră „deschisă și spre cer, și spre Pământ?” În căutarea răspunsului la aceste întrebări un ajutor semnificativ ne poate oferi – comparația învățămintelor propriei experiențe de viață cu argumentele reprezentanților diferitor epoci și popoare, care constituie un aflux de înțelepciune în știința dificilă de a deveni, de a fi Om, reflectate în formă sintetică în lucrarea noastră *A Vedea cu Inima*, vol. II, p. 23-33.

Coordonarea mecanismului de implementare a inovațiilor de către profesorii implicați în proiect la nivelul grupelor preșcolare și a claselor I-II ne-a permis să concluzionăm că, noua metodologie nu doar anunță schimbarea școlii, dar și o garantează. Și anume copilul se transformă într-un actor, participant activ în procesul de instruire, pregătit să-și formeze capacitățile și aptitudinile spirituale, dobândind posibilitatea de autocunoaștere și autocontrol. Practicienii - experți special pregătiți, metodiștii care au înțeles schimbarea, urmare a unor stagii serioase, îi pot asigura succesul, instruindu-i pe voluntarii selectați dintre învățătorii-educatori, ca ei să devină formatori care să-i inițieze și pe alții în pilotarea concepției spre rezultatele scontate

Credibilitatea materialelor înserate în publicațiile elaborate de noi în baza cercetărilor au fost validate la mai multe niveluri:

- Susținerea cu succes a tezei de doctor în științe (Elena Zolotariov, Moscova, 1993).
- Demararea Proiectului „Noi strategii de modernizare a educației (Tema de Comandă N19 a Ministerului de profil). Coordonaor: Elena Zolotariov (1996-2002), Bălți, instituția preșcolară N19.
- Recunoașterea modelului inovator de concept educațional în calitate de alternativă de Curriculum pentru ciclurile preșcolar și primar și recomandat de Ministerul de ramură pentru implementare de către agențiile departamentale la toate nivelurile (Decizia Colegiului Ministerului. Educației al R.M. N10/din 25.05.1999).

Referințe bibliografice:

1. Caruso D., Salovey P. Inteligența Emoțională. Cum să dezvolti și să folosești principiile esențiale ale conducerii cu ajutorul inteligenței emoționale. București: Business Tech Internațional, 2012. 382 p.
2. Gagim I. Studii de filosofia educației. Bălți, 2017.
3. Zolotariov E. A vedea cu Inima. Manual-suport pentru promovarea reperelor spiritual-morale în practica învățământului modern, Vol. I, II. Chișinău, 2014.
4. Люсина Д. В., Ушакова Д. В. Социальный интеллект: Теория, измерение исследования. Москва: Институт Психологии РАН, 2004.
5. Телегин А. А. Самоактуализация и творческий потенциал будущего специалиста. Disponibil: <http://www.acis.vis.ru/9/17/telegin.htm> (vizitat 12.04.2018).